

КРАЇНИ АСЕАН У ФОКУСІ ПРІОРИТЕТНИХ РИНКІВ УКРАЇНИ

©2020 РАХМАН М. С., СОКИРКО Б. М.

УДК 339.9

JEL Classification: F01; F15

Рахман М. С., Сокирко Б. М.

Країни АСЕАН у фокусі пріоритетних ринків України

До АСЕАН входять країни з дуже різним рівнем економічного розвитку, чисельністю населення, площею, проте інтеграційне об'єднання досягло успіхів і є важливим гравцем у економічній та політичній сфері на міжнародній арені. Метою статті є дослідження стану макроекономічних показників та тенденцій зовнішньої та внутрішньої торгівлі країн – членів АСЕАН, напрямів розвитку організації в цілому та кожної з країн окремо у співпраці з Україною. Розроблено проект рекомендацій щодо подальшого розвитку асоціації та пріоритетності цього ринку для України. У статті надано характеристику складу, основним цілям та напрямам спільної діяльності країн – учасниць АСЕАН. Обґрунтовано роль і становище окремих країн-учасниць в інтеграційному об'єднанні для країн Азії у Південно-Східному регіоні. Проаналізовано основні макроекономічні показники країн – учасниць АСЕАН: чисельність населення і структуру зайнятості по окремих країнах, обсяги ВВП (загального та у розрізі кожної країни) у динаміці; структуру та динаміку торгових відносин, структуру Extra- та Intra-експорту, товарну та географічну структуру експортно-імпортних операцій об'єднання. Надано оцінку обсягів експортно-імпортних операцій країн АСЕАН та України в розрізі товарної структури. Розроблено прогностичну модель розвитку обсягів ВВП, в результаті PEST-аналізу виявлено економічні, політичні, технологічні та соціальні чинники об'єднання, надано рекомендації щодо заходів з удосконалення співпраці країн – членів АСЕАН та України зокрема. Зроблено висновки про збільшення об'ємів торгівлі між країнами-членами та з країнами поза межами Асоціації, включаючи Україну.

Ключові слова: «шлях АСЕАН», «м'яка інтеграція», ВВП, аналіз, Extra- та Intra-експорт, PEST-аналіз, Україна, прогноз, заходи вдосконалення.

DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-0712-2020-3-25-33>

Рис.: 10. **Табл.:** 2. **Бібл.:** 8.

Рахман Махбубур Сидикович – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри маркетингу, менеджменту та підприємництва, Харківський національний університет ім. В. Н. Каразіна (пл. Свободи, 4, Харків, 61022, Україна)

E-mail: rahmanms0312@gmail.com

ORCID: <http://orcid.org/0000-0001-7408-4049>

Сокирко Богдана Михайлівна – студент, Харківський національний університет ім. В. Н. Каразіна (пл. Свободи, 4, Харків, 61022, Україна)

E-mail: dana.sokirko9@gmail.com

UDC 339.9

JEL Classification: F01; F15

Rakhman M. S., Sokyрко B. M. ASEAN Member States in the Focus of Ukraine's Priority Markets

The ASEAN member states have very different levels of economic development, population, and area, but the Association is quite successful and has become an important player in the international arena, influencing global economy and policy. The purpose of the article is to analyze the macroeconomic indicators and trends in the foreign and domestic trade of the ASEAN member states, as well as to study the courses of developing cooperation with Ukraine for the organization, in general, and for each member state, in particular. The article suggests draft recommendations on the association's further development and on the priority of this market for Ukraine. The composition, main goals and areas of cooperation between the ASEAN member states have been outlined. The role and position of the Association's individual member states has been described. The main macroeconomic indicators of the ASEAN member states have been analyzed, namely: the population size and the occupational patterns for individual countries; trends for the GDP (in total and per country); the structure and evolution of trade relations; the Extra- and Intra-exports structure; the export and import structure and regional pattern of the ASEAN trade. The export-import turnover between the ASEAN member states and Ukraine has been assessed in terms of its commodity composition. A prognostic model of the GDP growth rate has been developed. The PEST analysis carried out has resulted in identifying the economic, political, technological and social factors which caused the creation of the association. A number of measures designed for improving cooperation between the ASEAN member states and Ukraine have been provided. The authors come to conclusion that the volume of trade between the member states within the Association, on the one hand, and between the member states and other countries outside the Association, including Ukraine, on the other hand, has increased.

Keywords: «ASEAN path», «soft integration», GDP, analysis, Extra- and Intra-exports, PEST-analysis, Ukraine, prognosis, improvement measures.

Fig.: 10. **Tabl.:** 2. **Bibl.:** 8.

Rakhman Mahbubur S. – Candidate of Sciences (Economics), Associate Professor, Associate Professor of the Department of Marketing, Management and Entrepreneurship, V. N. Karazin Kharkiv National University (4 Svobody Square, Kharkiv, 61022, Ukraine)

E-mail: rahmanms0312@gmail.com

ORCID: <http://orcid.org/0000-0001-7408-4049>

Sokyрко Bohdana M. – Student, V. N. Karazin Kharkiv National University (4 Svobody Square, Kharkiv, 61022, Ukraine)

E-mail: dana.sokirko9@gmail.com

Вступ. Міжнародні та регіональні організації відіграють важливу роль у сучасній системі міжнародних економічних і політичних відносин. Практично у кожному регіоні світу є країни, що входять до однієї або одразу декількох регіональних організацій, останні, своєю чергою, є майданчиками для розвитку співпраці та вирішення їх ключових питань у сферах світової політики, економіки, суспільного життя тощо.

Асоціація країн Південно-Східної Азії на початку свого існування грала роль майданчика для протидії поширенню комуністичної загрози на країни Південно-Східної Азії. АСЕАН має чітко визначені цілі: створення стабільності та мирних відносин на території Південно-Східної Азії, та підтримка соціально-економічного розвитку країн-учасниць [1]. Трансформації, які відбуваються у світі, свідчать про стійке зростання і поступове зміцнення ролі угруповання та окремих країн цього регіону на світові процеси глобальної взаємодії.

Розгляд ринку країн – членів АСЕАН є перспективним для України з точки зору розширення зовнішньої торгівлі та посилення її економічного потенціалу задля забезпечення гідного місця в системі міжнародних відносин.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню теорії та концепції інтеграційних процесів у світі присвячені праці Тінбергера Я., Овчаренко Н., Херрера Дж., Мітрані Д., Баласса Б., Руденко О., Артёмова І. та інших. Вивченню економічної діяльності країн АСЕАН присвячені праці: Ачарія А., Шергіна С., Хундта М., Сузукі С., Гріко Дж., Богданової Є., Городні Н., Костюніної Г., Локшина Г., Мазиріна В., Малетіна Н., Бережнюка І., Коміренко І., Копистира А., Нипорка Ю. та ін. Проте зазначена проблематика має досить багато питань, що потребують подальших досліджень у світлі динамічних змін умов господарювання та трендів розвитку світової економіки.

Метою статті є дослідження стану макроекономічних показників країн – членів АСЕАН, тенденцій у зовнішній торгівлі та напрямів розвитку пріоритетності цього ринку для України.

Виклад основного матеріалу. Асоціація країн Південно-Східної Азії – міжнародна організація економічного та геополітичного характеру, учасниками якої є 10 країн (Сінгапур, Малайзія, Таїланд, Філіппіни, Індонезія, Бруней, В'єтнам, Камбоджа, Лаос, М'янма), статус «спостерігача» мають: Папуа-Нова Гвінея та Східний Тимор. Інтеграційному процесу організації притаманний «м'який» характер регіональної взаємодії та співробітництва на принципах консенсусу, компромісу та консультативного характеру прийняття спільних рішень, самостійності учасників і збереження державного суверенітету кожної з країн [7]. Хоча принципи АСЕАН відрізняються від принципів європейської інтеграції, організація в цей час досягла помітних успіхів у процесі унікальної регіональної інтеграції та отримала назву «шлях АСЕАН» [7; 8].

В економічній галузі країни Асоціації проводять лінію на інтеграцію і лібералізацію в субрегіоні Південно-Східної Азії на основі дійсної з 1 січня 2002 року Угоди про створення зони вільної торгівлі АСЕАН (АФТА), рамкової угоди про зону інвестицій АСЕАН (АІА) і схеми промислового співробітництва АСЕАН (АІКО) [1]. Співробітництво країн асоціації активно розвивається в енергетиці, фінансах, транспорті й розвитку регіональної транспортної інфраструктури, комунікаціях тощо.

Стрімкий розвиток об'єднання, в першу чергу, пов'язаний з активним економічним розвитком «АСЕАН-6» (Сінгапур, Малайзія, Таїланд, Філіппін, Індонезія та Бруней). Обсяг загального ВВП країн-членів Асоціації з 2016 року по 2019 рік виріс на більше ніж 17 %, з 2577,8 до 3131,6 млрд дол. США, незважаючи на збільшення загального обсягу ВВП протягом 2016–2019 років, темпи приросту в 2019 році починають зменшуватись до 5,4 % проти показника 2017–2018 рр. у 7,0–7,7 % (рис. 1).

Лідером серед країн АСЕАН за обсягом ВВП є Індонезія, показник якої становить 1126 млрд дол. США за 2019 рік, або 35,96 %, Таїланд – 16,6 % (520 млрд дол. США), та Сінгапур – 12,2 % (382 млрд дол. США), найменша частка у Брунею – 0,4 % (12,6 млрд дол. США) (рис. 2).

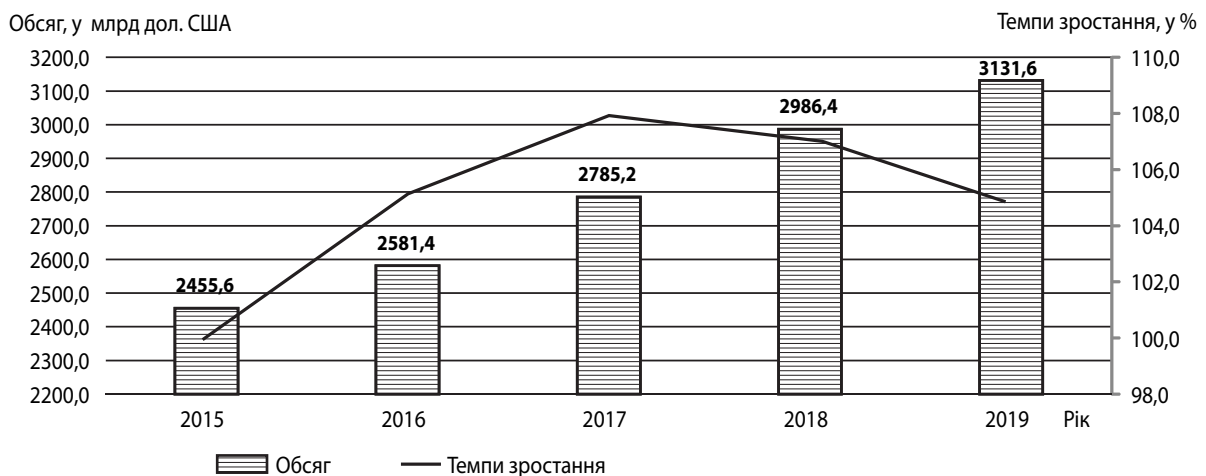

Рис. 1. Обсяг ВВП АСЕАН (ліва шкала, у млрд дол. США) й темпи зростання (у %) за 2015–2019 рр.

Джерело: сформовано авторами на основі [2; 3]

Обсяг, у млрд дол. США

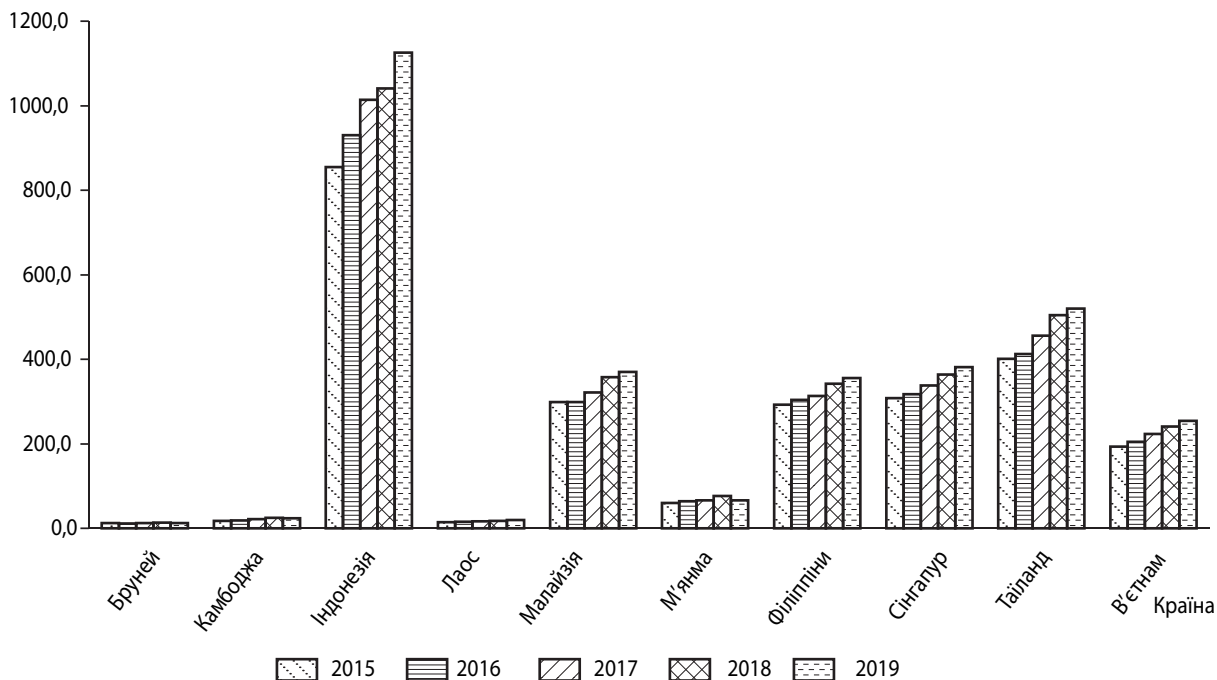

Рис. 2. Динаміка обсягу ВВП країн АСЕАН за 2015–2019 рр., у млрд дол. США

Джерело: сформовано авторами на основі [2–4]

За 4 роки частка кожної країни у сумарному обсязі майже не змінюється, проте кожного року обсяги зростають у доларовому еквіваленті, найвищі темпи приросту ВВП усі країни мали у 2018 р.

На початок 2019 р. населення угруповання досягло 649,1 млн осіб, 72,0 % з яких проживає у трьох країнах: Індонезії (265,0 млн осіб), Філіппінах (106,6 млн осіб) та В'єтнамі (94,7 млн осіб). Найбільша зайнятість у сільському господарстві (Індонезія – 35,7 млн осіб; Філіппіни – 9,4 млн осіб та В'єтнам – 20,5 млн осіб); роздрібній торгівлі, ресторанному й готельному бізнесі та сфері послуг (30,7 млн осіб 7,8 млн осіб та 10,1 млн осіб відповідно). Понад 51,6 % зайнятого населення М'янми й Камбоджі працюють у сільському господарстві.

Однією із основоположних цілей створення Асоціації було сприяння розвитку торгівлі як між країнами-членами, так і з країнами світу. Обсяг зовнішньої торгівлі товарами АСЕАН з 2015 року зріс з 2,3 до 2,8 трлн дол. США у 2019 р., понад 50,0 % обсягу торгівлі складає експорт товарів. Асоціація має позитивний торговий баланс з країнами світу, який зменшується з 70,6–78,3 млрд дол. США у 2015–2017 рр. до 31,1 млрд дол. США у 2019 р. (рис. 3). З 2015 року загальний обсяг експорту країн АСЕАН зріс з 1171,7 до 1423,2 млрд дол. США на 251,4 млрд дол. США, лише за I квартал 2020 р. обсяг склав 338,9 млрд дол. США. Найбільший стрибок обсягів експорту / імпорту припадає на 2017 рік з темпом приросту у 14,8/14,7 % відповідно.

Третину загального експорту (331,4 млрд дол. США) та імпорту (295,5 млрд дол. США) 2019 р. припадає на внутрішню торгівлю між країнами членами – учасниками Асоціації. За перший квартал 2020 р. обсяг внутрішньої торгів-

лі склав 149,0 млрд дол. США, з яких 80,7 млрд дол. США становив експорт (рис. 4) [2].

Основними торговими партнерами поза інтеграційним об'єднанням є Китай (14,0 % експорту та 20,5 % імпорту) (рис. 5), ЄС та США – по 11,2 % експорту та 8–7 % імпорту, Японія – по 8 % експорту й імпорту відповідно.

Чверть обсягу товарного експорту 2019 р. склали електричні прилади та частини до них у сумі 378,8 млрд дол. США, 10,6 % – ядерні реактори, котли, машини та механічні прилади у сумі 150,4 млрд дол. США та 10,1 % – мінеральне паливо, мінеральні олії та продукти їх перегонки на суму 142,2 млрд дол. США тощо (рис. 6).

Ключовими імпортерами Асоціації виступають Сінгапур, Малайзія та Таїланд, частки яких від 629,9 млрд дол. США складають 30,2 %, 18,8 % та 17,7 % відповідно [2]. Найбільшу частку імпорту мають електричні прилади та їх частини, що складають майже четверть загальної суми, зі значенням 325,5 млрд дол. США (23,6 %), 14,7 % – мінеральне паливо, мінеральні олії та продукти їх перегонки у сумі 202,8 млрд дол. США, 12,7% – ядерні реактори, котли та їх частини, що у сумі складають 175,1 млрд дол. США (рис. 7).

Співробітництво країн АСЕАН та України зростає, з 2017 року загальний обсяг торгівлі зріс майже у 1,5 разу на 998,3 млн дол. США, що обумовлено стратегічними інтересами всіх учасників. Зокрема обсяг імпорту товарів із України до країн АСЕАН у 2019 зріс у 1,7 разу на 1,0 млрд дол. США., а експорт до України знизився на 19,7 млн дол. США.

Лідером за експортною діяльністю між країнами – членами АСЕАН та Україною є Індонезія, товарні опера-

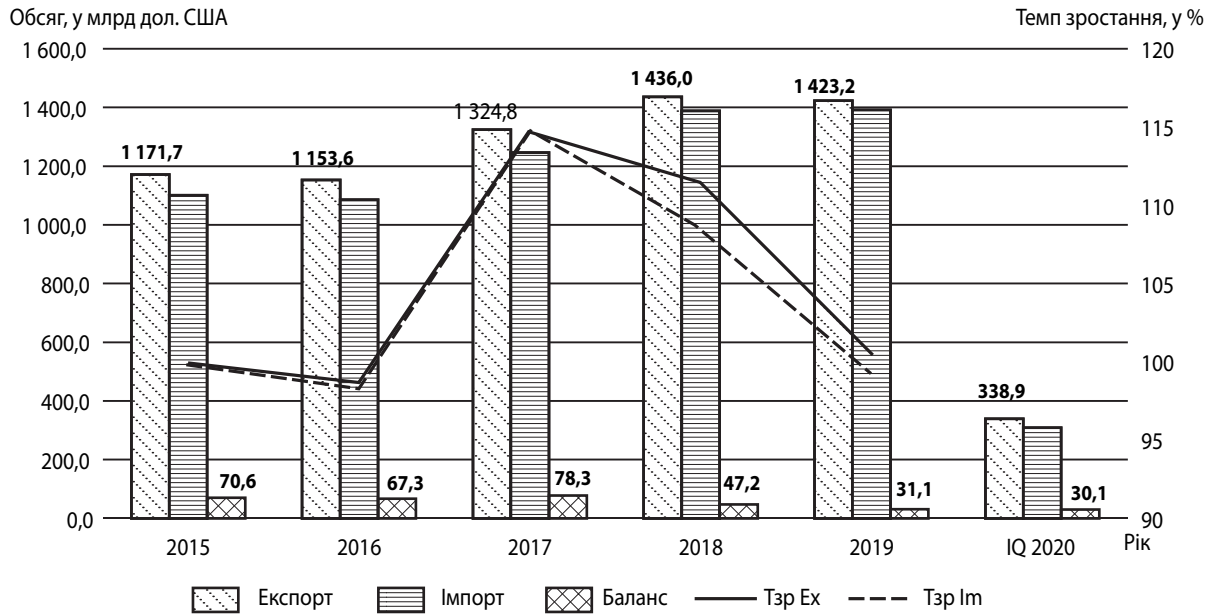

Рис. 3. Структурні зрушення обсягів експорту й імпорту товарів (ліва шкала, у млрд дол. США) та їх динаміка (права шкала, у %) за 2015 – I квартал 2020 рр.

Джерело: сформовано авторами на основі [2]

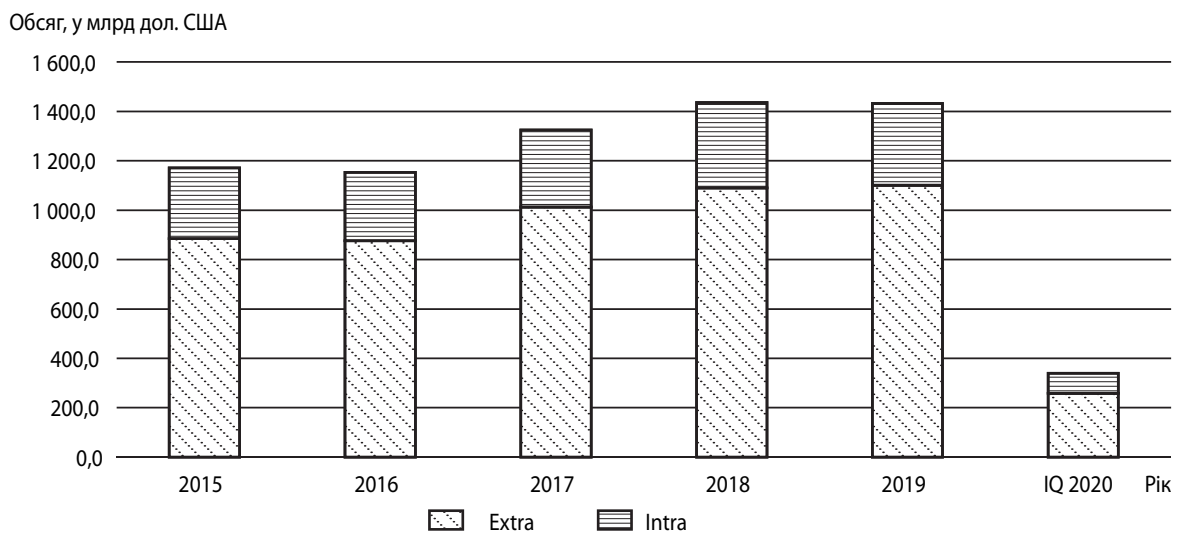

Рис. 4. Структурні зрушення обсягів Extra та Intra експорту товарів за 2015 – I квартал 2020 рр., у млрд дол. США

Джерело: сформовано авторами на основі [2]

ції якої склали понад 256 млн дол. США, в той момент як у Камбоджі цей показник становить 1,1 млн дол. США [2].

За I квартал 2020 р. товарний імпорт об'єднання з України склав 353,0 млн дол. США, а експорт – 215,3 млн дол. США, тобто присутнє позитивне сальдо торгівлі, від'ємний торговий баланс Україна має з В'єтнамом (-28391,4 млн дол. США) та Таїландом (-9084,3 млн дол. США) (рис. 8).

Сукупний об'єм експорту товарів АСЕАН до України у 2019 році зріс на 46,4 % проти 2017 р. і склав 3,1 млрд дол. США, а імпорт – на 42,58 % до 2,4 млрд дол. США відповід-

но. Найбільш стабільним товарооборот України протягом років встановився з Сінгапуром, Філіппінами, і Таїландом. У 2019 році значно виріс обсяг експортно-імпорتنих операцій з Камбоджею, обсяг українського експорту в Камбоджу склав 1008186,609 тис. дол. США. Незважаючи на незначні обсяги, товарні операції між Брунеєм, Лаосом та Україною зростають протягом періоду.

Найбільшу частку попиту з товарів українського імпорту в I кварталі 2020 р. мали зернові культури – 36 %, обсяг яких склав 127,1 млн дол. США, залізо і сталь – 32 %, з обсягом у 111,8 млн дол. США, також незначну частку се-

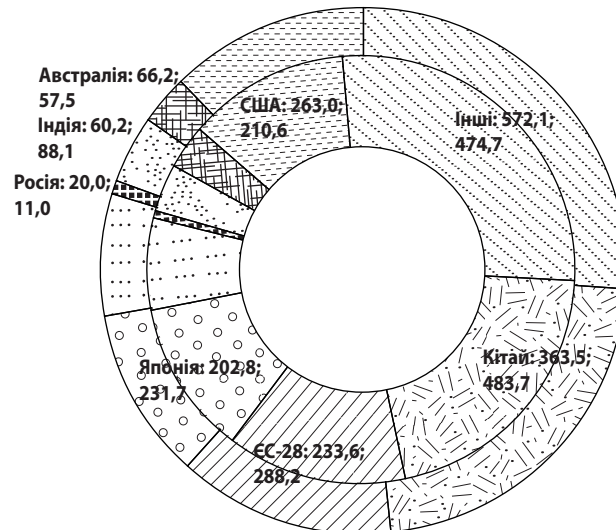

Рис. 5. Географічна структура торгових партнерів АСЕАН за 2015 р. (внутрішнє коло) та 2018 р. (зовнішнє), у млн дол. США

Джерело: сформовано авторами на основі [2]

Рис. 6. Товарна структура експорту у 2019 році, у %

Джерело: сформовано авторами на основі [2]

ред наданої товарної структури мали електричні прилади (1 %) та деревина і вироби з неї (1 %), у сумі 3,3 та 4,7 млн дол. США відповідно (рис. 9).

Прогнозування діяльності, в тому числі економічного розвитку чи регресу – це визначення можливої ситуації в майбутньому, зазвичай прогнозування здійснюється не більше ніж на 10 років.

Враховуючи динаміку збільшення обсягу сукупного ВВП у період з 2015 –2019 рр., ця тенденція буде наочною у 2020 та 2021 роках. На основі даних Асоціації за 2015–2019 рр. методом екстраполяції було побудовано модель, за результатами якої у 2020 р. ВВП очікується у сумі 3324,4 ±0,185 млрд дол. США, у 2021 р. – 3509,09 ± 0,185 млрд дол. США (рис. 10).

Регіон Південно-Східної Азії поступово виривається уперед завдяки технологічному розвитку, незважаючи на міграцію населення, безробіття та низькі середні доходи. Економічне середовище має вплив на купівельну спроможність населення як всередині АСЕАН, так і на зовнішніх ринках. Будь-які події, що стаються в цьому середовищі, впливають на зміну попиту та пропозиції.

Всі дії, які відбуватимуться у межах Асоціації, знаходяться під безпосереднім впливом всіх політичних заходів держав, зокрема, їх законів, постанов, державного устрою та політичної обстановки.

Технічне середовище стосується спостереження, вивчення та удосконалення цієї роботи за допомогою інновацій, соціальне середовище – стану, відношення населення

Рис. 7. Товарна структура імпорту у 2019 році, у %

Джерело: сформовано авторами на основі [2]

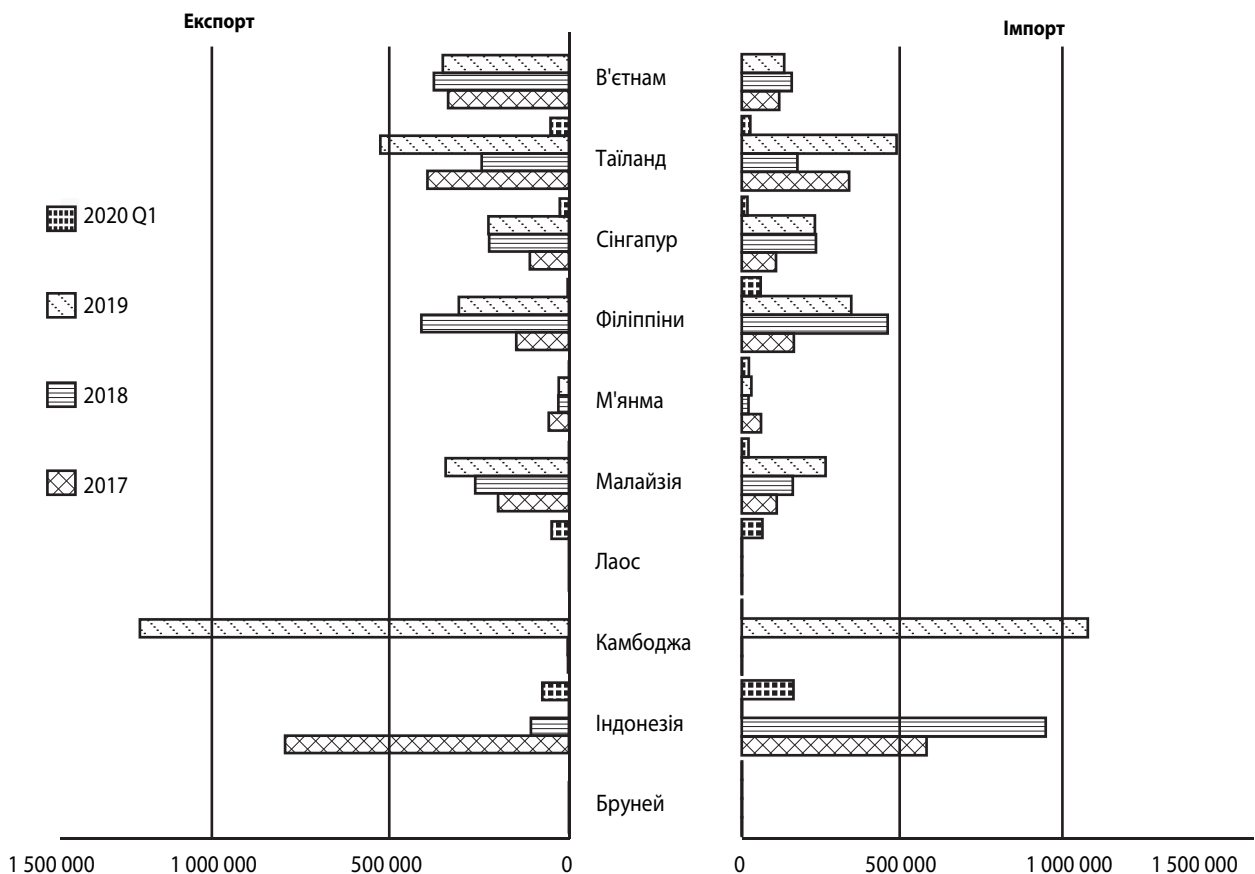

Рис. 8. Структурні зміни експортно-імпорتنних операцій товарами між країнами АСЕАН та Україною, у дол. США

Джерело: сформовано авторами на основі [2]

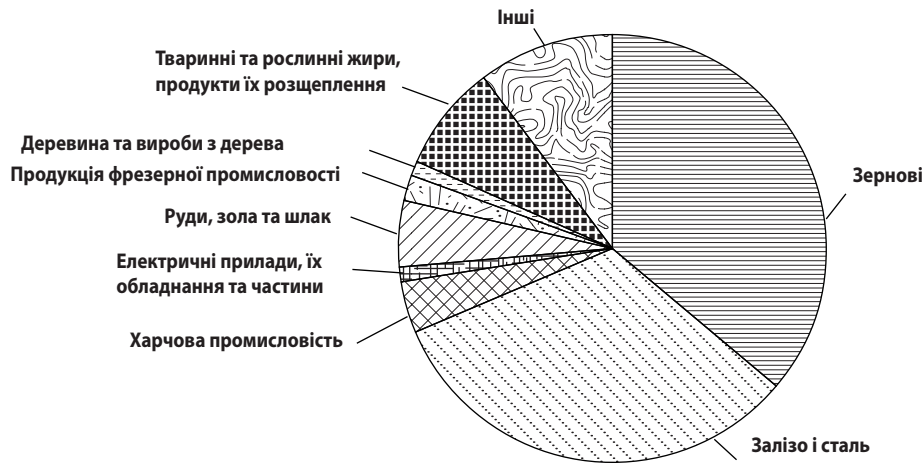

Рис. 9. Товарна структура українського імпорту в АСЕАН за I квартал 2020 року, у млн дол. США

Джерело: сформовано авторами на основі [2]

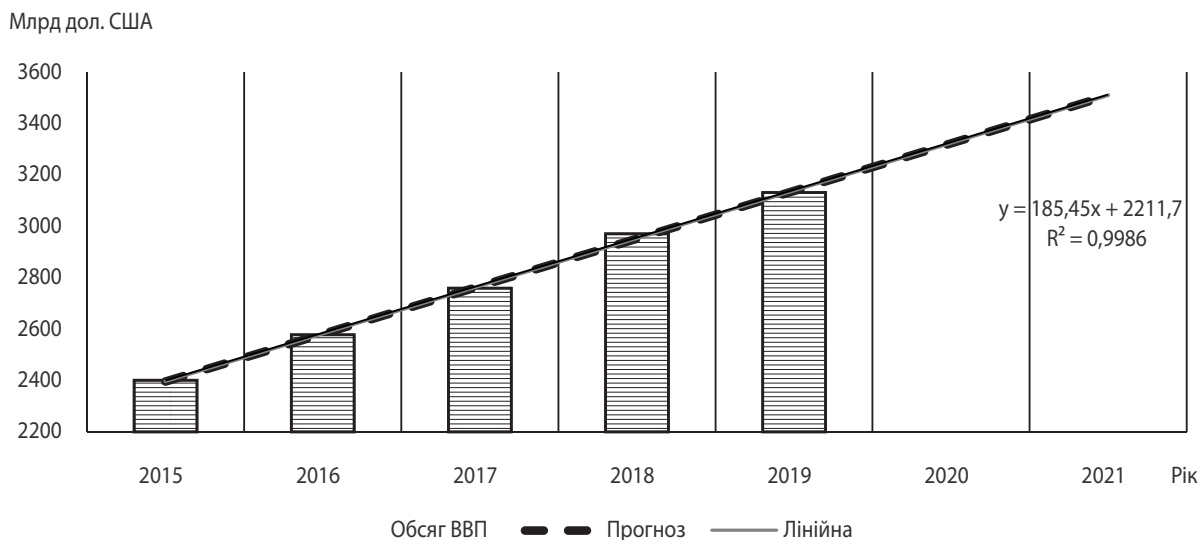

Рис. 10. Прогноз обсягів ВВП країн АСЕАН на 2020-2021 рр.

Джерело: сформовано авторами

всередині регіону до інших країн, способу та ритму життя (табл. 1) [1].

Міжнародне значення Південно-Східного регіону зростає як у системі економічних відносин, так і у політичному середовищі, оскільки країни знаходяться в активному розвитку, мають вони мають важливе географічне положення та стабільні внутрішні та зовнішні зв'язки. У зв'язку з цим цей регіон має велику зацікавленість у співпраці таких країн США, Китаю та Росії, як доступ до багатьох ресурсів, можливість контролю за торговими та транспортними перевезеннями, а також як джерело достатньо дешевої робочої сили. Відповідно, збільшуються зовнішні інвестиції, експорт позарегіональних напрямів, тим самим підвищуючи можливості розвитку країн.

У зв'язку з цими подіями Асоціації потрібно провести низку реформувальних напрямів своєї діяльності, як всередині своєї організації, так і зовні (табл. 2).

До переліку перспективних країн Експортної стратегії України відносяться В'єтнам, Сінгапур, Індонезія, Таїланд, та Філіппіни, співпраця з якими є стратегічно вигідною для обох сторін, незважаючи на відсутність зони вільної торгівлі між ними [5].

Ці напрями формують єдність розвитку Асоціації, адже відповідно до прогнозів розвитку АСЕАН частка ВВП країн у 2020 році перевищуватиме частку іншого світу. Відповідно, загальний результат реалізації напрямів розвитку допоможе перетворити країни АСЕАН на конкурентоспроможний регіон серед інших, що розвиватиметься у довгостроковій перспективі.

Висновок. АСЕАН відіграє вагомe місце на міжнародному ринку та є важливим політичним гравцем, який будував сприятливе економічне середовище протягом довгих десятиліть. Ринкові операції країн АСЕАН – це частина світової економіки, на частку виробництва якої на

Таблиця 1

PEST-аналіз АСЕАН

Policy	Economy
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Законодавчі зміни усіх країн-членів ▪ Обмеження діяльності від інших країн ▪ Ідеологія країн-членів ▪ Політичні або військові конфлікти всередині Асоціації ▪ Військові вторгнення інших держав на регіон 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Динаміка курсу національних валют ▪ Зміна обсягу ВВП ▪ Коефіцієнт індексу споживчих цін ▪ Темпи зростання імпорту й експорту ▪ Рівень безробіття ▪ Платоспроможність населення ▪ Зміна становища на міжнародному ринку ▪ Зміна у геополітичній розстановці сил
Society	Technology
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Демографічні зміни ▪ Міграція населення ▪ Домінуюча роль «найсильнішого» регіону ▪ Культурні та релігійні настрої населення стосовно певних операцій Асоціації ▪ Стиль життя населення 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Розвиток технологій ▪ Купівля патентів ▪ Розвиток нових напрямів виробництва ▪ Інформаційне забезпечення нових технологій

Джерело: сформовано авторами

Таблиця 2

Заходи щодо вдосконалення співпраці країн – членів АСЕАН

Напрями	Шляхи
Асоціація	
Зовнішня політика	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Підтримка співробітництва з Китаєм, для підвищення як економічного, так і політичного впливу у світі. ▪ Підтримка стабільної та рівномірної співпраці з США та Китаєм в регіоні [6]. ▪ Розвиток співпраці з ЄС, СОТ та МВФ
Вирішення регіональних конфліктів	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Шляхом залучення Міжнародного суду ООН
Розвиток зони вільної торгівлі	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Розвиток політики АСЕАН+1, залучення в дане співробітництво європейських держав, та більше азійських. Перегляд минулих та наявних угод, їх перепідписання зі змінами
Економічна діяльність	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Збільшення частки власного експорту поза регіоном, у сфері послуг, промисловості та видобувної сфери. ▪ Продовження торговельного розвитку, за рахунок розвитку наявних і будівництва нових торгових шляхів між Європою, Далеким та Близьким Сходом та Австралією. ▪ Підтримка Сінгапуром, Індонезією країн, що знаходились в економічному «застой» наприклад М'янми. ▪ Збільшення зовнішніх інвестицій, шляхом розвитку тих самих торгових шляхів, власного виробництва, видобування нафти та інших природних ресурсів
АСЕАН та Україна	
Україна	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Посилення співпраці у сільському господарстві, зокрема збільшення українського імпорту м'ясної та молочної продукції, та зернових на індонезійський ринок, співпраці у галузі досліджень. ▪ Проведення спільних досліджень інноваційних напрямів

Джерело: сформовано авторами

світовому ринку припадає більше 22 %. Країни АСЕАН є важливим економічним, політичним і торговим регіоном, саме тому прямі іноземні інвестиції продовжують збільшуватись, основним інвесторами є Японія, Китай та Південна Корея. Асоціація має за мету не лише економічний розвиток країн-членів, але й соціальний розвиток всередині їх та всього регіону, забезпечення стабільності та миру, і з кожним роком все більше наближається до цієї мети.

Найсильнішими країнами в регіоні з економічної точки зору виступають Індонезія, Сінгапур та Таїланд, а країнами, що потребують додаткової допомоги та стимулу, – Бруней, Лаос і Камбоджа. Протягом останніх 3 років загальний об'єм ВВП збільшується, скорочується рівень безробіття на фоні демографічного зростання.

Проаналізувавши експортно-імпортні операції в країнах АСЕАН, можна сказати про збільшення об'ємів торгів-

лі між країнами-членами та з країнами поза межами Асоціації, включаючи Україну.

ЛІТЕРАТУРА

1. The Association of Southeast Asian Nations. URL: <https://asean.org/>
2. Indicators // ASEAN Stats Data Portal. URL: <https://data.aseanstats.org/>
3. Макроэкономическая статистика по странам // Биржевой портал № 1. URL: <https://take-profit.org/statistics/asia/#continents>
4. ASEAN. Мировой Атлас Данных. URL: <https://knoema.ru/atlas/ASEAN>
5. Ринки у фокусі. Експортна стратегія України // Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України. URL: <https://www.me.gov.ua/Documents/List?lang=uk-UA&id=f03bcdbb-825f-4ae9-9e65-2353f0e8c195&tag=RinkiUFokusi>
6. Раткович О. Особливості регіону Східної Азії, як одного з центрів світової сили. *Незалежний аналітичний центр геополітичних досліджень Борисфен Інтел*. 2019. С. 1–2.
7. Холод І. Ю. «Шлях АСЕАН» як метод інтеграції у Східній Азії: успіхи, проблеми та виклики. *Дослідження світової політики*. 2013. Вип. 1 (62). С. 176–192.
8. Городня Н. Д. АСЕАН: створення та етапи розвитку. *Вісник Національного університету імені Тараса Шевченка*. 2010. № 102. С. 8–11. URL: <http://papers.univ.kiev.ua/istorija/10922.pdf>

REFERENCES

- ASEAN. Mirovoy Atlas Danykh. <https://knoema.ru/atlas/ASEAN>
- Horodnia, N. D. "ASEAN: stvorennia ta etapy rozvytku" [ASEAN: Creation and Stages of Development]. *Visnyk Natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka*. 2010. <http://papers.univ.kiev.ua/istorija/10922.pdf>
- "Indicators". ASEAN Stats Data Portal. <https://data.aseanstats.org/>
- Kholod, I. Yu. "«Shliakh ASEAN» yak metod intehratsii u Skhidnii Azii: uspikhy, problemy ta vyklyky" [The ASEAN Path as a Method of Integration in East Asia: Successes, Challenges and Challenges]. *Doslidzhennia svitovoi polityky*, no. 1(62) (2013): 176–192.
- "Makroekonomicheskaya statistika po stranam" [Macroeconomic Statistics by Country]. *Birzhevoy portal no. 1*. <https://take-profit.org/statistics/asia/#continents>
- "Rynky u fokusi. Eksportna stratehiia Ukrainy" [Markets in Focus. Export Strategy of Ukraine]. *Ministerstvo rozvytku ekonomiky, torhivli ta silskoho hospodarstva Ukrainy*. <https://www.me.gov.ua/Documents/List?lang=uk-UA&id=f03bcdbb-825f-4ae9-9e65-2353f0e8c195&tag=RinkiUFokusi>
- Ratkovich, O. "Osoblyvosti rehionu Skhidnoi Azii, yak odnoho z tsestriv svitovoi syly" [Features of the East Asian Region as One of the Centers of World Power]. *Nezaleznyi analitychnyi tsentr heopolitychnykh doslidzhen Borysfen Intel* (2019): 1-2.
- The Association of Southeast Asian Nations. <https://asean.org/>

Стаття надійшла до редакції 10.08.2020 р.